

Lausunto

23.2.2026

VN/13749/2025
VN/13749/2025-STM-11

Valtiovarainministeriö

STM:n lausunto rahoituslain 3 vaihetta koskevasta ehdotuksesta

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvuarvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Kyseessä on teknisluonteinen SOME-malliin perustuva päivitys.

El huomautettavaa.

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

Molemmissa toimissa on kyse puhtaasta säästötoimesta, jolla pienennetään hyvinvointialueille jaettavaa kokonaisrahoitusta ilman, että hyvinvointialueiden tehtäviä koskevaa sääntelyä muutetaan. Rahoituksen kohdentumisella olisi tärkeää varmistaa, että säästötoimi ei heikennä hyvinvointialueiden lakisääteisten palvelujen ja toimien järjestämistä. Rahoitusperiaate edellyttää, että rahoitus on riittävä turvaamaan tosiasialliset edellytykset lakisääteisen järjestämismenestykseen toteuttamiselle.

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella.

Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

STM pitää hyväksyttävänä lähtökohtana rahoitusmallille sitä, että resurssien jaon tulisi pohjautua väestön tarpeisiin. Tätä taustaa vasten palvelutarpeen osuuden lievää nostoa ei voi nähdä epäoikeudenmukaisena.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Lisäksi on todettava, että määräytymistekijöiden tarveperustaisessa osuudessa on pohjimmiltaan kyse tarpeella painotetusta asukasmäärästä, jolloin asukasmäärässä tapahtuvat muutokset tulevat huomioon otetuiksi.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Tarvetekijöiden ja niiden kertoimien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

Esitys on perusteltu, koska tietojen laadussa on nykyisellään liikaa epävarmuutta ja vääräisyyksiä. Esitys ei poista tarvetta huomioida sosiaalihuollon palvelutarpeita esitettyä paremmin, kun sosiaalihuollon tietopohjasta tulee luotettavampi.

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessä ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

Selkeiden yksittäisten virheiden korjaamisen lisäksi ja ohella oleellista olisi päästä kiinni virheiden juurisyihin, jotta samat ongelmat eivät toistuisi ja malli samalla tulisi vakaammaksi. STM pitää tärkeänä, että tietopohjan laatu prosessia kehitetään edelleen yhteistyössä hyvinvointialueiden ja THL:n kanssa.

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

Saaristoisuustekijän merkitys rahoituksen kokonaisuudessa on merkitykseltään vähäinen (0,11 % sote-rahoituksesta), jolloin myös muutosten rahalliset vaikutukset jäävät pieniksi. Tämä voidaan nähdä hyvänä asiana, koska saaristoisuuden vaikutus resurssitarpeeseen ei varsinaisesti pohjaa mihinkään tutkittuun tietoon.

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Siirtymätasauksen porrastusta muutettaisiin sekä siirtymätasausvähennysten että -lisien osalta kymmenellä eurolla asukasta kohden lisää vuosittain vuodesta 2027 siten, että pysyvien siirtymätasauksen määrä vähenee noin neljäsosalla vuoden 2030 loppuun mennessä.

Pysyvien siirtymätasauksen vähentäminen ¼:lla vaikuttaa rahoitusta vähentävästi sekä lisää saavien että tasauksessa menettävien rahoitukseen, jolloin valtion menot vähenevät, mikä esityksen tavoitteenakin on ollut.

Pidemmällä tähtäimellä menneisyyteen liittyvästä, yksittäisen vuoden poikkileikkaustilanteeseen pohjaavasta siirtymätasauksesta tulisi päästä kokonaan eroon.

8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen

huomioon ottaen tarpeen palvelujen järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

Alueiden välinen eriytyminen on sinänsä kiistatonta, joten riittävän rahoituksen turvaaminen lyhyellä tarkasteluvälillä voidaan nähdä perusteltuna.

Tarvepohjaisessa rahoituksessa, jossa asukasmäärällä on keskeinen vaikutus, ei asukkaita menettävien alueiden rahoituksen turvaaminen ole kokonaisuuden näkökulmasta pidemmälle katsoen kestävää eikä se voi olla yleinen lähtökohta. Tavoitteenahan on, mallin tarkoituksen mukaisesti, ohjata resursseja ja rahoitusta sinne, missä asukasmäärä ja tarpeet ovat kasvussa. Nämä toisilleen vastakkaiset preferenssit (rahoituksen turvaaminen väestöään menettävillä alueilla vs. kasvavien alueiden perustellut resurssilisäykset) eivät pidemmällä aikavälillä tule kohtaamaan.

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

Pisteytyksen osalta huomiona, että kausiasukkaiden osalta hyvinvointialue saa laskuttaa täydellä korvauksella ulko-hyvinvointialuita siltä osin, kun muilla hyvinvointialueilla asuvat kausiasukkaat aiheuttavat kustannuksia/käyttävät palveluja.

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

Ei lausuttavaa.

11. Mahdolliset muut kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Hyvinvointialueiden talouden kehityksen näkökulmasta olisi olennaista, että rahoitusmalli tukisi kustannustehokkaiden ratkaisujen ja innovaatioiden syntymistä. Hyvinvointialueiden tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta (TKI) on kriittistä toiminnan kustannustehokkuudelle, laadulle ja vaikuttavuudelle. Tällä hetkellä TKI-toiminnan kannalta yksi keskeinen haaste on rahoituksellisten kannustimien vajavaisuus, johon tämä hallituksen esitys ei esitä ratkaisua. Hyvinvointialueiden rahoitusmallia uudistettaessa jatkossa olisi tarkasteltava esimerkiksi vaihtoehtoa, että TKI toimintaa rahoitetaan erillisenä, vaikuttavuuspohjaisena kokonaisuutena yleiskatteisen rahoituksen ulkopuolella, jotta TKI toiminnan roolia voidaan vahvistaa hyvinvointialueiden järjestelmän pitkäjänteisessä kehittämisessä.

Lain hyvinvointialueiden rahoituksesta 9 §:ssä säännellään valtion rahoituksen tason muuttamista ennakollisesti, joka on pykälän perusteella mahdollista ainoastaan tehtävien laajuutta tai laatua koskevia säädöksiä muuttamalla. Saadut kokemukset ovat osoittaneet tämän vaikeaksi keinoksi sopeuttaa valtion taloutta. STM pitää tärkeänä selvittää tapoja laajentaa ennakollisen rahoituksen tason muuttamisen keinovalikoimaa.

Erityisasiantuntija

Jussi Lind

Jakelu

Valtiovarainministeriö

VN/13749/2025-STM-11

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: